

Pieniński Park Narodowy – problemy planistyczne jego otoczenia

Pieniny National Park – planning problems

MARIA MODZELEWSKA

Biuro Planowania Przestrzennego, Urząd Wojewódzki w Nowym Sączu, ul. Kilińskiego 66, 33-300 Nowy Sącz

Abstract. The Pieniny National Park is one of the most valuable areas in Poland. The expansion of the areas located in its environs results in particular effects to the natural values of Pieniny. The protection of these values and problems connected with it are solved by spatial management plans of different ranks. The planning activity in Pieniny consists in finding a compromise between the protection of natural and cultural values on one hand, and securing suitable conditions for economic activities and settlement on the other. There are limits for the social and economic development by the foundations to the Regional Plan for the development of the Nowy Sącz Voivodship. This system is consistently being introduced into the local plans for spatial management and is basic for the spatial policy of the Pieniny Region.

WPROWADZENIE

Pieniny należące do gór średnich położone są w obrębie Podhala i stanowią fragment pienińskiego pasa skałkowego. Dzieli je granica dwóch państw – Polski i Słowacji (Ryc. 1). Na obszarze Polski Pieniny obejmują znaczne obszary czterech gmin: Czorsztyn, Krościenko i Łapsz Niżnych oraz miasta Szczawnica. Etnograficznie wyodrębnia się na tym obszarze cztery regiony: spiski, czorsztyński, sromowiecki i krościeńsko-szczawnicki.

Utworzony tutaj Pieniński Park Narodowy znajduje się w południowej części województwa nowosądeckiego, przylegając południowo-wschodnią granicą do terenów Słowacji. Wraz z położonym na terenie Słowacji PIENAP-em, tworzy on obszar obejmujący ponad 4 350 ha o unikalnych w skali europejskiej wartościach. Unikalne wartości przyrodnicze obu Parków zagrożone są

dewastacją z uwagi na postępujący rozwój całego regionu pienińskiego. Zagrożenia te spotęgowane są tym, że Pieniński Park Narodowy znajduje się w otoczeniu o dużym stopniu przekształcenia oraz jest parkiem małym – zaledwie 2 231 ha. Największe obecnie natężenie działań inwestycyjnych w tym regionie ma miejsce w gminie Czorsztyn, głównie we wsiach Maniowy, Kluszkowce, Czorsztyn i Sromowce oraz w gminie Łapsze Niżne, we wsi Niedzica.

REGION PIENIŃSKI A PIENIŃSKI PARK NARODOWY

Region pieniński rozwijał się w określonych warunkach społecznych, gospodarczych i politycznych, co rzutowało na formę i jakość ochrony Pienińskiego Parku Narodowego. Warunki te uległy zdecydowanej zmianie, co nie oznacza, iż nastąpiły

dla Pienińskiego Parku Narodowego i jego ochrony lepsze czasy. Tak ważne obecnie eksponowanie ochrony własności prywatnej i zagwarantowanie ochrony praw obywateli oraz reguły gospodarki rynkowej, spowodowały, nie tylko u mieszkańców regionu pienińskiego, pojawienie się emocji nie liczących się zupełnie z ochroną dobra ogólnospołecznego, jakim są parki narodowe. Nasileniu uległy też dawne rozszczenia i pretensje.

Przy opracowywaniu planów przestrzennych różnej rangi, Pieniński Park Narodowy zawsze traktowany był jako obszar przyrodniczo najcenniejszy. Wynikało to z faktu, iż stanowi on fragment pienińskiego pasa skałkowego, którego przyroda tworzy jeden z najciekawszych zespołów naturalnych w Europie. Konsekwencją było określenie funkcji naukowych, dydaktycznych, specjalnych i kulturotwórczych dla Pienińskiego Parku Narodowego. Ponieważ funkcje te nie dają wymiernych korzyści materialnych, trudno również przeliczyć korzyści gospodarcze wynikające z samego faktu istnienia Pienińskiego Parku Narodowego; planiści zawsze mieli duże problemy z zatwierdzeniem ustaleń związanych z Parkiem. Wiązało się to głównie z ustaleniami dla terenów przyległych do Parku, stanowiących jego potencjalną otulinę, gdyż sam Park wyłączony jest z ustaleń planów ogólnych, ponieważ nie znajduje się to w kompetencji samorządów lokalnych.

Drastycznie problem ten uwidocznia się w procesie uspołecznienia planowania, czyli w konsultacjach społecznych przy projektach założeń i planów przestrzennych. Społeczny spór przeciw ograniczeniom, jakie narzucają rygory ochronne określone w statutach nie tylko parków narodowych, ale również krajobrazowych, to najważniejsze obecnie uwarunkowanie zewnętrzne, stwarzające ogromne problemy w procesie planowania. Nie łagodzi tego fakt większej świadomości ekologicznej niektórych władz samorządowych.

Atrakcyjność regionu pienińskiego dla osadnictwa, w tym dla rekreacji, ciągle wzrasta. W świadomości obywateli mieszkających w betonowych „slumsach”, atrakcyjność ta wzrasta wraz z zaawansowaniem prac przy budowie zbiornika czorszyńskiego, mimo iż większość tego terenu posiada niekorzystne warunki dla osadnictwa.

Natomiast mieszkańcy tego regionu w różnym stopniu i w różny sposób wiążą swoją przyszłość z realizowanym zbiornikiem. Dlatego tak ważne jest postawienie bariery dla ingerencji człowieka i utrzymanie odrębności przyrodniczej Pienińskiego Parku Narodowego oraz zachowanie przyrodniczego charakteru całego obszaru. Obecnie, ludność spoza regionu pienińskiego masowo wykupuje działki bliżej lub dalej od brzegów zbiornika oraz realizuje, nie zawsze w sposób legalny, obiekty mieszkalne i rekreacyjne.

Działalność społeczno-gospodarcza w regionie pienińskim, mimo iż nie występuje tu przemysł, powoduje ciągle obniżanie się wartości środowiska, szczególnie jego krajobrazu. Wynika to między innymi z faktu, iż mieszkańcy dążą do stawiania budynków i innych obiektów na własnym gruncie, w najatrakcyjniejszym i najbardziej eksponowanym miejscu. Działalność ta, choć prowadzona poza granicami obu parków narodowych, ma jednak istotny wpływ na stan chronionej w nich przyrody. Dlatego jest ważne, aby gospodarka przestrzenna ograniczająca lub eliminująca negatywne procesy zachodzące poza granicami chronionych obszarów prowadzona była nie tylko w regionie pienińskim (Ryc. 2).

Ponieważ treścią gospodarki przestrzennej jest działalność społeczno-gospodarcza człowieka w przestrzeni, zmierzająca do realizacji pożądanych społecznych celów, istotne jest aby społeczeństwo, nie tylko w regionie pienińskim, utożsamiało swoje cele między innymi z celami związanymi z ochroną przyrody, zaś władze zaczęły doceniać znaczenie gospodarki przestrzennej w kształtowaniu gospodarki i kultury materialnej kraju oraz poszczególnych gmin.

REGIONALNY PLAN ROZWOJU WOJEWÓDZTWA NOWOSĄDECKIEGO

Istotnym elementem gospodarki przestrzennej jest ochrona środowiska przyrodniczego. Jest to problem przekraczający z reguły obszar miasta lub gminy, utrudniający lub ograniczający korzystanie przez lokalną społeczność z tak zwanej własnej przestrzeni. Widać to wyraźnie na przykładzie parków narodowych i ich stref ochronnych. Z tymi właśnie problemami mamy do czy-

nienia w województwie nowosądeckim, gdzie istnieją aż cztery, a może tylko cztery parki narodowe. Problemy ich ochrony rozwiązywane są między innymi w planach zagospodarowania przestrzennego różnego stopnia. Najważniejsze z nich to plany regionalne oraz plany obszarów funkcjonalnych, ponieważ tylko w skali obejmującej większe obszary, można w miarę prawidłowo rozwiązać problemy ochrony przyrody, jak też przyjąć określoną strategię kształtowania środowiska i systemu jego ochrony, uwzględniającego walory przyrodnicze regionu. W skali miejscowej należy już tylko konsekwentnie rozwijać strategię określoną w planach wyższego rzędu, dostosowując ją do warunków lokalnych.

Funkcjonująca obecnie Ustawa o Planowaniu Przestrzennym umożliwia opracowywanie planów regionalnych dla określonych obszarów, tworzących regiony funkcjonalne. Praktyką jednak obowiązującą było i jest opracowywanie planów regionalnych dla regionów administracyjnych czyli województw, nie zawsze posiadających logicznie wydzielone granice.

Opracowanie planu regionalnego dla województwa nowosądeckiego rozpoczęto w Wojewódzkim Biurze Planowania w Nowym Sączu (Modzelewska i in. 1988). W 1988 r. zostały zatwierdzone przez WRN w Nowym Sączu założenia do Regionalnego Planu Rozwoju Województwa Nowosądeckiego, określające między innymi cele i kierunki rozwoju regionu nowosądeckiego. Jednym z nadrzędnych celów rozwoju tego regionu jest uzyskanie ładu przestrzennego i ekologicznego, a pierwszym z celów szczegółowych – kształtowanie spójnej przestrzeni ekologicznej. Realizację tych celów zapewnić ma między innymi stworzenie systemu ochrony środowiska. Projektowany docelowy system ochrony środowiska obejmuje ochronę wartości środowiska przyrodniczego i kulturowego (Ryc. 3).

W założeniach planu regionalnego, czyli w dokumencie ustalającym całą strategię rozwoju województwa nowosądeckiego, Pieniński Park Narodowy znajduje się w jednym z sześciu wyodrębnionych obszarów funkcjonalno-przestrzennych, tzw. „rejonie F” (rejon Podhala i Orawy), o głównej funkcji rekreacyjno-rolniczej. Plan regionalny będzie precyzował szczegółową politykę prze-

strzenną i program rozwoju gospodarczego dla wszystkich sześciu obszarów, uwzględniając ich specyfikę i uwarunkowania rozwoju.

Założenia, precyzując strukturę przestrzenną regionu, wyodrębniają tzw. elementy strefowe. W regionie pienińskim wyróżnia się:

- strefę o funkcji specjalnej – nauki i poznania, w skład której wchodzi Pieniński Park Narodowy;
- strefę gospodarki leśnej, obejmującą kompleksy leśne gminy Czorsztyn i Krościenko oraz miasta Szczawnica;
- strefę o dominacji gospodarki rolnej, obejmującą gminę Łapsze Niżne;
- strefę rekreacji, obejmującą cały region pieniński (strefa ta występuje na obszarze całego województwa, przybierając różne formy).

W regionie pienińskim wyróżniono obszary:

- a) Spiskiego Parku Krajobrazowo-Kulturowego (gminy Nowy Targ i Łapsze Niżne);
- b) Parku Krajobrazowo-Kulturowego Małych Pienin (miasto Szczawnica).

Kolejnym etapem prac szczegółowych w powyższym zakresie miał być projekt planu regionalnego. Z różnych przyczyn zakres tych prac został niestety ograniczony. Po zatwierdzeniu założeń prowadzono jednak niektóre prace studialne w ramach zatwierdzonych rozwiązań. Opracowane zostało między innymi określenie przebiegu stref ochronnych parków narodowych i krajobrazowych oraz sposoby kształtowania ich środowiska (Przewoźniak 1991). Celem tego było uzyskanie materiałów do planów miejscowych i wskazania, na co niektóre gminy powinny zwracać uwagę w lokalnych rozwiązaniach przestrzennych, aby chronić istniejące tu parki narodowe i krajobrazowe.

Określenie przebiegu stref ochronnych prowadzone było przy uwzględnieniu wyłącznie zagrożeń zewnętrznych dla parków narodowych i krajobrazowych. Dotyczyło to przede wszystkim zagrożeń wynikających z lokalnej emisji zanieczyszczeń i dróg ich przemieszczania, zanieczyszczeń wód powierzchniowych oraz przeciwdziałania zmianom stosunków wodnych i ich eliminacji. Okazało się, że występują również inne źródła zagrożeń, związane np. z hałasem, zmianami klimatycznymi i barierami ekologicznymi.

Dla Pienińskiego Parku Narodowego w niniej-

szym studium sformułowane zostały następujące zagrożenia zewnętrzne:

- nasilająca się rozbudowa osiedli mieszkaniowych w sąsiedztwie Parku;
- budowa zapory wodnej na Dunajcu ze wszystkimi tego konsekwencjami (zmiana stosunków wodnych i w efekcie warunków siedliskowych);
- emisja dalekiego zasięgu zanieczyszczeń powietrza (przemysł Czecho-Słowacji i Okręg Krakowski);
- hałas emitowany przez drogowe ciągi komunikacyjne (również przez Szczawnicę);
- emisja zanieczyszczeń powietrza przez Szczawnicę i okoliczne jednostki osadnicze oraz przez ciągi komunikacyjne.

Zasięg stref ochronnych dla Pienińskiego Parku Narodowego, które by eliminowały te zagrożenia, jest ogromny i trudny do jednoznacznego zdefiniowania z uwagi na ukształtowanie terenu i niemożność eliminacji emisji zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego dalekiego zasięgu (GOP, Kraków). Wyznaczona została więc tzw. strefa ochrony bezpośredniej. Strefa ta mieści się w jednej tzw. przyrodniczej strefie ochronnej zespołu parków narodowych i krajobrazowych woj. nowosądeckiego. Jest ona zróżnicowana wewnętrznie pod względem zasad kształtowania środowiska w zależności od lokalnej specyfiki warunków przyrodniczych i charakteru istniejących oraz potencjalnych źródeł zagrożeń. Tak określona strefa pozwala na traktowanie zespołu parków narodowych i krajobrazowych jako systemu obszarów chronionych, czyli zbioru obiektów wzajemnie oddziaływujących na siebie i na swoje otoczenie oraz pozostających pod wpływem tego otoczenia.

PIEŃSKI PARK NARODOWY A REALIZACJA ZBIORNIKA CZORSZTYŃSKIEGO

Ustalenia Założeń Regionalnego Planu Rozwoju Województwa Nowosądeckiego oraz wyniki prac studialnych są systematycznie wdrażane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (Modzelewska i in. 1989, 1992). Dotyczy to głównie elementów związanych z ochroną środowiska i całej przestrzeni przyrodniczej. W ostatnim okresie (marzec 1992 r.), z uwagi na zagrożenie

ni wywołane realizacją zbiornika czorsztyńskiego, uszczegółowiony został projekt systemowej ochrony środowiska przyrodniczego i krajobrazu rejonu pienińskiego (Duda 1992). Na system ten, uwzględniając wyniki ekspertyz opracowanych pod kierunkiem prof. Antoniego S. Kleczkowskiego (Modzelewska i in. 1990a, 1990b), składa się:

- Pieniński Park Narodowy wraz z projektowanym poszerzeniem (Polana Majerz);
- projektowany Park Krajobrazowy Małych Pienin;
- Popradzki Park Krajobrazowy – istniejący;
- projektowany Spiski Park Krajobrazowo-Kulturowy;
- wspólna otulina (południowe zbocze pasma Lubania, wsie Sromowce Wyżne i Niżne, północne zbocze doliny Grajcarka).

W celu ukierunkowania prac przy realizacji w/w systemu ustalono następujące założenia organizacyjne:

- a) opracowanie – w trybie nowej Ustawy o Ochronie Przyrody – planu ochrony PPN wraz z otuliną, która obejmuje zespół wsi Sromowce Wyżne i Sromowce Niżne oraz część zachodniego obszaru „wspólnej otuliny”;
- b) opracowanie projektów i utworzenie w drodze rozporządzenia wojewody:
 - Parku Krajobrazowego Małych Pienin,
 - Spiskiego Parku Krajobrazowo-Kulturowego.

Projekty te winny być sporządzone równolegle z opracowaniem planów w/w parków, przy czym otulina Spiskiego parku Krajobrazowo-Kulturowego obejmuje: północne zbocze obrzeże zbiornika czorsztyńskiego poniżej drogi Krościenko – Nowy Targ oraz obszar między rzeką Białką a jej zachodnim wododziałem;

- c) opracowanie i zatwierdzenie planu ochrony Popradzkiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną obejmującą północne zbocza doliny Grajcarka. W związku z tym dla Parku Krajobrazowego Małych Pienin nie będzie (formalnie) wyznaczona otulina, natomiast jego ochrona od strony południowej powinna być skoordynowana z właściwymi władzami Republiki Słowackiej;

- d) utworzenie Rezerwatu Przyrody „Rzeka Białka” z równoległymi opracowaniami planu

ochrony rezerwatu wraz z otuliną, która częściowo pokrywać się będzie z otuliną Spiskiego Parku Krajobrazowo-Kulturowego. Z chwilą utworzenia tego rezerwatu zniesieniu ulega rezerwat „Przełom Białki pod Krempachami”;

e) objęcie pozostałych części „wspólnej otuliny” statusem obszaru chronionego krajobrazu;

f) opracowanie planów ochrony pozostałych rezerwatów przyrody wraz z otulinami;

g) formalne włączenie do PPN rezerwatów „Lasek”, „Zamek Czorsztyn” i „Zielone Skałki”;

h) opracowanie projektu rezerwatu „Góra Wżar”.

Dla prawidłowej i skutecznej ochrony całego regionu pienińskiego najważniejsze jest skoordynowanie wszystkich programów i planów zagospodarowania przestrzennego oraz jak najszybsza realizacja omówionego wyżej systemu ochrony, a zwłaszcza usankcjonowanie prawne otuliny Pienińskiego Parku Narodowego (Modzelewska i in. 1989).

OCHRONA PPN W PLANACH PRZESTRZENNYCH NA PRZYKŁADZIE MPO GMINY KROŚCIENKO

Dotychczas, zgodnie z obowiązującymi przepisami, granice otuliny Pienińskiego Parku Narodowego wyznaczone były w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, co tylko stwarzało warunki do ich tworzenia. Brak było jednak podstawy prawnej dla ich utworzenia, a tym samym kryteriów dla ich wyznaczania. Z uwagi na występujące konflikty w procesie planowania, wynikające z faktu ograniczenia działalności społeczno-gospodarczej w otulinach, kryteria te były różnie przyjmowane, a przebieg granic uzależniony od wyników negocjacji ze społeczeństwem.

Wyznaczone w planach gmin Krościenko, Czorsztyn, Łapsze Niżne oraz miasto Szczawnica granice otulin są często umowne, nienaturalne. Biegają drogami, granicami kompleksów leśnych i rolnych, często skośnie po stokach, rzadko wzdłuż grzbietów, wododziałów czy rzek.

W planach operuje się pojęciami – otulina, otulina bezpośrednia i przedpole Pienin. W związku z tym obowiązują różne rygory użytkowania tych obszarów, trudne do ujednoczenia.

Nowa Ustawa o Ochronie Przyrody, dająca kompetencje w zakresie wyznaczania otuliny parku narodowego ministrowi, eliminuje jednoznacznie możliwość zatwierdzenia przez samorządy przebiegu otuliny w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Problem ten pojawił się w opracowywanym aktualnie planie gminy Krościenko (Modzelewska i in. 1992), gdzie dla ochrony Pienińskiego Parku Narodowego ustalono tzw. strefę ochronną, o zakazie inwestycji.

Opracowana zmiana planu miejscowego gminy Krościenko wynikała z „Oceny realizacji dotychczas obowiązującego planu”, gdzie jednoznacznie stwierdzono, iż należy zaostrzyć rygory ochronne związane z całą przestrzenią przyrodniczą w gminie z uwagi na istnienie Pienińskiego Parku Narodowego i zabezpieczenie jego interesów. Dlatego też w ustaleniach miejscowego planu przestrzennego dla gminy Krościenko szczegółowo sprecyzowano zasady rozwoju dla wydzielonych dwóch obszarów funkcjonalno-przestrzennych, stanowiące podstawę prowadzonej na obszarze gminy polityki przestrzennej, uwzględniając przede wszystkim ochronę Pienińskiego Parku Narodowego. Obszar gminy został również podzielony na dwie strefy – przyrodniczą i osiedlenczą. W strefach tych ustalono odrębne zasady ich użytkowania i zagospodarowania, uwzględniając główne potrzeby wynikające z zapewnienia prawidłowego funkcjonowania ekosystemu Pienin i utrzymania powiązań ekologicznych z sąsiednimi obszarami (Modzelewska 1988).

W strefie przyrodniczej wydzielono:

- obszary najcenniejsze przyrodniczo, objęte ochroną konserwatorską lub proponowane do ochrony (czyli PPN i jego poszerzenie);

- tereny rolne o wysokiej wartości ekologicznej lub krajobrazowej, stanowiące równocześnie strefę życiową gminy (uwzględniając połączenie Pienin z Górcami i Beskidami);

- strefę ekologiczną rzek i potoków wraz z obudową biologiczną, chronioną przed zainwestowaniem (j.w.);

- tereny rolne z dopuszczeniem realizacji inwestycji mieszkaniowych oraz związanych z obsługą osadnictwa, po uzyskaniu zgody na zmianę przeznaczenia gruntów;

- tereny leśne objęte rygorami właściwymi dla

lasów ochronnych, niezależnie od charakteru własności (j.w.);

– zieleni urządzonej, typu takiego jak: cmentarze, parki, zielence, skwery.

Wydzielenie strefy przyrodniczej i ustalenie dla niej szczególnych zasad zagospodarowania i użytkowania było niezbędne ze względu na występujące tu problemy planistyczne, związane głównie z presją urbanistyczną na tereny położone w otulinie Pienińskiego Parku Narodowego. Presja ta niestety dotyczy nie tylko gminy Krościenko, ale również gmin Czorsztyn i Łapsze Niżne oraz miasta Szczawnica, gdzie Rada Miejska nie zgodziła się na poszerzenie Pienińskiego Parku Narodowego. Dla tych gmin należy jak najszybciej opracować plany miejscowe w nowej konwencji, uwzględniając ochronę całej przestrzeni przyrodniczej, a nie tylko obszarów strefy ochronnej Pienińskiego Parku Narodowego.

Problemy, które były rozwiązywane w planie gminy Krościenko zostały sformułowane w pracach wstępnych. Dotyczyły one:

– uwzględnienia nadrzędności funkcji ochronnych nad gospodarczymi w całej gminie, szczególnie w funkcjach leśnictwa i gospodarki wodnej (dotyczy to również gminy Czorsztyn i Łapsze Niżne oraz miasta Szczawnica);

– problemów ochrony ilościowej i jakościowej zasobów wodnych (j.w.);

– transformacji użytków rolnych – zwiększenie zalesień i zadrzewień oraz terenów użytków zielonych (jeszcze ostrzej rysuje się ten problem w gminie Łapsze Niżne);

– uwzględnienia utworzonego Popradzkiego Parku Krajobrazowego;

– uściślenia przebiegu otuliny PPN (strefy ochronnej);

– dużego tempa degradacji środowiska prawie we wszystkich jego komponentach;

– problemów ochrony środowiska kulturowego, głównie w Krośnicy i Grywałdzie oraz częściowo w Krościenku (zasady kształtowania architektury i budownictwa);

– problemów demograficznych, głównie wielkości Krościenka i Hałasowej;

– uwzględnienia zasad rozwoju obszaru gminy przyjętych w Założeniach do Planu Regionalnego;

– zmiany zapisów w zakresie gospodarki ściekowej, cieplnej, odpadami oraz komunikacji.

Część tych problemów została rozwiązana w założeniach do planu gminy Krościenko, a część w miejscowym planie przestrzennym. Wiązało się to głównie z określeniem zasad polityki przestrzennej i zagospodarowania obszaru gminy. Precyzując szczegółowo zasady użytkowania w strefach przyrodniczych, zostawiono większą swobodę w zakresie podejmowania decyzji przez władze gminy na terenach osiedlenczych, oczywiście w ramach, które pozwalają na ochronę przestrzeni przyrodniczej.

Ponieważ miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego jest prawem lokalnym, który po uchwaleniu przez Radę Gminy obowiązuje na jej obszarze, tak ważne jest ustalenie jasno sprecyzowanych zasad gry w przestrzeni, jednoznacznych dla władz i czytelnych dla społeczeństwa. Dlatego uznaliśmy, iż lepiej jest uregulować kilka spraw, które pozwolą chronić, to co należy chronić dla całego społeczeństwa, rezygnując z regulacji szczegółowych, których i tak nie można wyegzekwować. Takie rozwiązania przyjęto w prowadzonych aktualnie pracach planistycznych, w związku z zachodzącymi zmianami w kraju. Dotyczy to nie tylko planu gminy Krościenko. Być może da to lepsze rezultaty i pozwoli na skuteczniejszą ochronę przestrzeni, która nas otacza, przestrzeni, która chroni istniejące tu parki, w tym również Pieniński Park Narodowy.

LITERATURA

- Duda O. 1992. System obszarów chronionych w sąsiedztwie przyszłego zbiornika czorsztynskiego. — Wyd. Pl. Przestrz. Urb. NB, Nowy Sącz.
- Modzelewska M. i in. 1988. Regionalny Plan Rozwoju województwa nowosądeckiego – założenia do planu. — WBPP, Nowy Sącz.
- Modzelewska M. i in. 1989. Strefa ochronna PPN w aktualnie obowiązujących planach miejscowych, zasady użytkowania i zagospodarowania – ekspertyza. – PPN, Krościenko.
- Modzelewska M. i in. 1990a. Działania w zakresie ochrony krajobrazu i ochrony ziemi (W: Program ratowania środowiska przyrodniczego, zagrożonego budową zapory w Czorsztynie – temat 4.5). — Mpis.
- Modzelewska M. i in. 1990b. Wytyczne do planów zagospodarowania przestrzennego obszarów objętych oddziaływaniem zapór Czorsztyn-Niedzica wraz z obiektami to-

warzyszącymi (W: Program ratowania środowiska przyrodniczego, zagrożonego budową zapory w Czorsztynie – temat 5). — Mpis.

Modzelewska M. i in. 1992. Miejskowy Plan Ogólny Zagospodarowania Przestrzennego gminy Krościenko – zmiana planu. — Urząd Gminy, Krościenko.

Przewoźniak M. 1991. Delimitacja stref ochronnych parków narodowych i krajobrazowych w województwie nowosądeckim oraz określenie zasad kształtowania ich środowiska. — WBPP, Nowy Sącz.

SUMMARY

The Pieniny Mountains are located in the Podhale region and are part of the Pieniny rock belt. The Park is situated in the southern part of the Nowy Sącz Voivodship and together with the Slovakian PIENAP they are an area of unique values for Europe. The unique natural values of both Parks are threatened with damage on account of the continuing development of the whole region of Pieniny.

The Pieniny region has been developed in certain political, social, and economic conditions, which influenced the form and quality of its protection.

Of all the past spatial projects of differing ranks, the Pieniny National Park has always been treated as the most valuable natural region with established protection measures. At present, the social dispute against the restrictions imposed by the protection regime creates enormous problems in the process of planning.

The social and economic activity in the Pieniny region constantly diminishes the value of the environment, especially that of the landscape, regardless of the absence of industry in the area. The problems connected with the protection of nature

cannot be solved individually. Therefore, among other measures taken, foundations of the Regional Plan for the Development of the Nowy Sącz Voivodship have been worked out. The aims and directions of the development as well as the principles of the system of environmental protection have been determined. The planned target system of nature protection includes the protection of both natural and cultural values.

The main principles of the Regional Plan and the results of subsequent studies are regularly introduced into the local plans for spatial management. This mainly refers to the elements connected with environmental protection and that of the entire natural area. Recently, due to the threats caused by the Czorsztyn dam, the project of systematic protection of the natural environment and landscape of the Pieniny region has been scrutinized. Aiming at directing the work on the above-mentioned system the specified organization estimates have been formed.

Most important for the appropriate and efficient protection of the Pieniny region is the coordination of all programmes and plans of spatial management, and the earliest possible realization of the Pieniny National Park-adjacent areas. This problem has appeared recently in the plan for the Krościenko district where the so called "protection area" has been established with a ban on investments.

The designation of a natural zone protecting the surroundings of the Park and the determination of detailed principles of management and cultivation were indispensable for suppressing the urban tension. However, this not only refers to Krościenko, but also to Czorsztyn, Łapsze Niżne, and to the city of Szczawnica.